

Evaluatie “Noordelijke Friese Wouden” (IN-RO-001)

Periode: september 2004 – april 2006

Projectdeelnemers: Centrum voor Landbouw en Milieu, Provincie Fryslân, TransForum, Vereniging Noardlike Fryske Wâlden, Wageningen-UR

De uitdaging

Het IP was het eerste project in de Noordelijke Friese Wouden. De penvoerder was Rurale Sociologie van Wageningen-UR en bouwde voort op de hechte contacten die er bestonden tussen de leerstoelgroep en het gebied. Het richtte zich op ontwikkeling van de Vereniging Noordelijke Friese Wouden en haar relatie met provincie en ministerie. Doel was om meer zelfbestuur voor het gebied te realiseren.

Lessen:

- *Een sterk normatief verhaal als grondslag met een exclusieve focus op het bestuurlijk-politieke systeem, geeft onvoldoende aandacht aan de noodzaak van economische vitalisering en ontwikkeling van het ondernemerschap bij Regionale Ontwikkeling.*
- *Overheden kunnen bijdragen aan innovaties door bij regelgeving ruimte te geven voor experimenten.*

Bijdragen aan Metropolitane Landbouw

Ten tijde van het project speelde de denkwijze Metropolitane Landbouw nog geen expliciete rol. Het project heeft geholpen bij het ontwikkelen van de Metropolitane Landbouw visie omdat het duidelijk maakte hoe (Metropolitane) beelden over landschap en milieu vergaande invloed hebben op de agrarische praktijk. Deze metropolitane beelden worden via overheidsregulering opgelegd aan de boeren in het Nationaal Landschap.

Het project stelde hier een normatieve opvatting vanuit de boeren in het gebied tegenover, bestaande uit twee peilers:

- a. De boer is niet een bedreiging voor, maar juist hoeder van natuur en landschap;
- b. Het is belangrijk dat boeren meer verantwoordelijkheid krijgen en nemen voor behoud en ontwikkeling van hun leefomgeving *“meedoen betekent niet alles van een ander of van de overheid verwachten, maar zelf verantwoordelijkheden nemen. Mensen kunnen veel zelf als zij daarvoor de vrijheid krijgen”;*

Bijdragen aan Connected Values Development

Kenmerk van het project was: focus op bestuurlijk/politiek systeem en gedreven door een (wetenschappelijke) visie op gebiedstransities.

Focus op bestuurlijk/politiek systeem

Het project richtte zich in haar aanpak exclusief op het bestuurlijk/politieke subsysteem, vooral op de relaties tussen vereniging NFW en Rijk en Provincie. Doel van de Vereniging was daarbij:

1. ruimte creëren voor zelfbeheer: het gebiedscontract met de verschillende overheden en een veranderde houding van de rijksoverheid ten aanzien van het gebied, o.a. door een tijdelijke ontheffing voor bovengronds mest uitrijden.
2. het effectief binnenhalen van subsidiestromen voor instandhouding van het landschap door boeren;

Het project wilde bijdragen aan een systeemverandering om te bereiken dat de landbouw een actieve en effectieve drager wordt van het landschap en daarin besloten natuurwaarden.

Resultierend in een landbouwsysteem met een acceptabel werkgelegenheids- en inkomensniveau en dat duurzaam ingebed is in een bredere samenleving.

In het IP-NFW waren de bijdragen aan een dergelijke systeemverandering:

1. realisatie en uitbouw gebiedscoöperatie
2. ontwikkeling van een gebiedscontract
3. ontwikkeling van een nieuw duurzaamheidstraject
4. verbreding van de landbouw en kwaliteitsverbetering
5. heterogeen kennismanagement

Gebied als wetenschappelijke experimenteeromgeving

Het gebied de NFW diende als onderzoeksobject voor Wageningen-UR om in de praktijk te experimenteren met een visie op regionale transitie. Deze visie luidt: "Om transitie in een gebied tot stand te brengen, moeten er 'transitie webben' tot stand komen van onderling samenhangende vernieuwingen. Deze 'transitie webben' omvatten meerdere disciplines en schaalniveau's. Daarmee ontstaan *vertakkingen* wat resulteert in een web van onderling verbonden, elkaar over en weer versterkende vernieuwingen die samen een belangrijke en meerledige synergie opleveren."

De sterke focus op het bestuurlijk-politieke systeem werd ook wetenschappelijk versterkt door het uitgangspunt: dat als belangrijk probleem bij 'novelty production' wordt gezien dat deze i.h.a. botst met vigerende regelgeving en onvoldoende gerelateerd wordt aan wetenschappelijk onderzoek.

Les:

De focus op het bestuurlijk systeem en de wetenschappelijke experimentstatus maakte tegelijkertijd dat economische revitalisering en ontwikkeling van ondernemerschap in het gebied onderbelicht bleef.

Bijdragen aan het Agro Innovatie Systeem

Aanzetten tot systeem verandering zijn in het begin moeilijk te onderscheiden van optimalisatie van een bestaande situatie binnen bestaande systemen. Systeemveranderingen beginnen altijd binnen bestaande kaders, omdat zij anders geen kans krijgen. Pas achteraf kan worden geconstateerd of een novelty uiteindelijk tot systeemverandering leidde.

De transitie in de Noordelijke Friese Wouden kan zich niet verder ontvouwen omdat zij (vooralsnog) bekneld is geraakt tussen maatschappelijke opvattingen, instituties en politieke

arrangementen. Door een gezamenlijke inzet vanuit dit project, het project 3MG en TransForum is experimenteerruimte gecreëerd voor gebiedsgericht beleid in de Noordelijke Friese Wouden: het gebied krijgt van landelijke en provinciale overheden de ruimte om gebiedsdoelen te realiseren bij het uitrijden van mest en landschapontwikkeling;

Verankering van nieuwe denkwijzen (hier: zelfbeheer) heeft nieuwe mechanismes. In het project NFW waren dit: de inventarisatie van biodiversiteit, veldgids, landschapsmodellen en de start van het 3MG onderzoek (spin off van dit project).

Voor ondernemers moet worden aangetoond dat de nieuwe denkwijze ook 'Profit waarde' creëert. In de NFW is dit de vooronderstelling dat door het inzetten op het 'ecologisch kapitaal' (lees: landschapsbeheer) en een efficiëntere en op het gebied toegesneden mestkringloop aanzienlijke besparingen en dus extra inkomsten worden gerealiseerd. Dit moet ook hard worden aangetoond in business modellen.

De opbouw van een lokale kennisinfrastructuur (vermogen tot continue competentie ontwikkeling) is een belangrijke drager van regionale ontwikkeling. Samenwerking tussen regionale studiegroepen van de Vereniging NFW en kennisinstellingen draagt daaraan bij.